

ATZEBIB

DL III, 83, 158, 167. Cf. el mall. DONARDA. Un *rabal Aczabara* figura en el Repartiment de Mallorca.

ATZEBIB, ant. 'panses', de l'àr. *zābib* 'panses', 'fruits secs'. □ 1.^a doc.: 1249, «Quintal de *atzebib*: 2 drs.», en la Lleuda de Cotlliure (RLR IV, 252).

«Un q<uin>t<ar> d'*atzebib*: una mealla de cordures --», en la tarifa dels Corredors de Barcelona, de 1271 (*EntreDLLe* I, 160, § 90); «*atzebibs*, *avalanes*», Perpinyà c. 1306 (Finke, *Acta Ar.* II, 157). Veg. DCEC I, 17b.

Atzebra o *atzebre*, V. *zebra*

ATZEITUNÍ, de l'àr. *zāitūni*, nom d'una tela preciosa, veg. DCEC I, 20b. A la doc. que ja dona AlCM des de 1366, afegim *zetoni* o *zetonni*, de 1385 (Farau-do, *Misc. Fabra*, 174), *atzeituni* c. 1400 (id., 166, s. v. *quermaki*), *asceituni* 1379 (AlCM, s. v. *asc*-).

ATZEMARA (en el Jacob Xalabín, S. xv), de l'àr. *zāmāra* 'tocadors de flauta', veg. Dozy, *Gloss.*, p. 364; cf. l'article ZAMBRA del DCEC.

ATZEMBLA, 'bèstia de càrrega', de l'àr. *zāmila* id., participi actiu del verb *zāmal* 'portar una càrrega, transportar, córrer'. □ 1.ª doc.: fi S. XIII, Jaume I, Desclot, Llull.

«En la *azembla* que menava avia barrals de vi», Llull (*Blanquerna*, NCL II, 96.28; de nou allí II, 9.25). Avui a Mallorca, secundàriament, la forma *zēmbla*, que hi pren el significat figurat de 'dona grossa i de mala vida' (BDLC x, 57; xi, 250; Moll, AORBB IV, 117).

DERIV.: *Atzembler* [S. XIII, AlCM]. És interessant de veure que en el Rosselló el mot vagi ser sotmès a l'evolució de fonètica històrica catalana per la qual la -z- intervocàlica desapareixia, fenomen que repeteix el cas del nom de la vila d'*Aitona*, en el Baix Segre, província de l'àr. *Az-zāitūna* 'l'oliva' (com he indicat ací, s. v.): «G^o Calaf, *emblersio* domini regis Majorice», doc. de 1278, «Bondio Judeus, filius del *emblers*», 1363; si bé allí també *zemblersius* major nostre curie» a. 1339 (Alart, *InuLCat.*, s. v.). Ara bé això també es troba en Desclot (les afinitats lingüístiques del qual amb el Rosselló són avui conegudes, gràcies a Coll i Alentorn): «armaren-se, éls e lurs cavals, e plegaren lurs tendes e l'arnès e carregaren les *embles* --- a caval, e armats, e les *embles* cargades ---», «ferí en éls molt durament sí que-n --- perderen lur arnès e lurs *embles*», §§ 36 i 107 (NCL II, 102.12, 29; IV 6.6, també III, 53.1, 5; en canvi *atzembles* IV, 176.18, 24. En un text tortosí de c. 1340 «aja a pagar lo loguer de les besties de cavalcar et de la *embla*, si-n menaran, et encara més del hom et de la *azembla*» (BABL II, 376). Cf. DCEC I, 21a. *Atzembleria* [172, DAg.].

ATZENI, val. 'espècie de boix silvestre' a Pego (AlCM), probablement de l'àr. *zāni* '(boix) bord', pròpiament 'adulteri' o 'adúlter', participi actiu del verb

zānā 'cometre adulteri'; cf. «comleço: *zīni*», PAlc., 149 i Dozy, *Suppl.* I, 608a.

ATZEP, «hombre pequeño, mal tallado y enfadoso» i 'infant de poca edat', mall., de l'àr. vg. *az-zābb* 'el membre viril'. En vaig parlar en *Entre DLLe* III, 103-4. La pronúncia mallorquina és *adzēp* (BDLC x, 61). Per a exs. d'aquest canvi de sentit ('carallot' > 'homenet', 'noiè'), veg. MLWagner, VKR I, 86; Spitzer, *W. u. S.* v, 213n. Cf. ETZIBAR.

Atzeri, V. zero *Atzernia*, V. *xerna* 'nero' *Atzero*, V. zero

ATZEROLA o SOROLLA, de l'àr. *zārūra* id. □ 1.ª doc.: 1652, DTo.; *azaroller*, 1403.

El DTo. registra «*etzarola*: aronia, mespilus» des d'aqueixa ed.; «*atserola*: acerola; *mespilum*» Belv. (*atze*- Lab. 1839). AlCM dona aquesta forma per a tot el Princ., Mallorca i rossellonès, i formes en -*òla* per al valencià; Sanelo (16v, 128): «*sorolla*: azeròla, fruta; *soroller*: árbol, acerolo»; «les plantes dels *azarollers*», doc. de 1403, AIEC v, 523. En efecte, en -*ll*- és la forma que em consta com a molt predominant en el domini valencià: no solament a tot el valencià central (Horta i Xúquer-Benicadell: J. G. M.), sinó també a la Marina (*soròla* i *sorolèra* a Teulada, 1935), i a la Valldigna anoto *saròla* a Benifairó: «el cirerer bord l'empelten per a fer *saròles*» (1962).

S'observa, doncs, que en valencià hi ha pertot la sorda *s*- en lloc de la sonora *atz*- del Princ. i les Illes; la palatal té menys extensió, almenys en la zona entre Alcoi i Gandia, car allí sento *seròles*: «la *serolèra* que fa *seròles*: es cria per terrenos prims, màrgens, etc., neix per bancalat o cultiu ("el precurat") però pega en silvestre» (1962). Tanmateix hi ha encara *l* i sorda inicial cap a l'extrem Nord, car d'ací ve com a derivat el nom del poble de *La Sorollera* o *Cerollera* en el Matarranya Sud, que en el poble mateix pronuncien la *surolèra*; *cerola* i *cerolera* 'atzeroler' Enric Valor, c. 1945-50 i a Aiguaviva la *berolèra* (SGuarner, RFE xxxiii, 35).

Des del Priorat cap al N. tenim ja només la forma més comuna, en -*ola*: *azzeròles* «fruit de l'*azzerolè bört*» em digueren a Porrera (1936). De Menorca ens explica les propietats de l'*etzeroler* i de les seves «*etzerolas*» l'Arx. L. Salvador (II, 338). De formes amb palatal hi ha, però, notícies cap al Nord-oest, car a Roda de Ribagorça tenim un doc. on ens parlen del «pan de bellotas y *azarollas*» que hi menjaven l'any 1714 (Pach, *Reseña Hist. de Roda*, p. 189). Seguint pel domini castellà tenim notícies molt antigues del collectiu: no dubto que *Los Zaraqollares*, partida de Biota, en l'Alt Aragó central, en un doc. de 1301 (Nav. Tomás, *D. Ling.*, 78.7), deu contenir el nom del nostre arbust, car la segona *a* no ens hi ha de fer nosa, al contrari: deu ser l'acostumada representació romànica del *ain* de l'àrab *zārūra*.¹ Més lluny i més antic: «in *Ceroliaries* de illo autario» a. 993, a Lleó.²